קשיין אהדדי אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא קשיא כאן בדלות כאן בדלי דלות ור"ש סבר לה כר"ע בחדא ופליג עליה בחדא סבר לה כר"ע בדלי דלות דפטור ופליג עליה בדלות: אלא שאין כ"ג חייב כו': אמר חזקיה מ"ט דר"ש דכתיב [1] ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל מי שקרבנו שוה לקהל יצא זה שאין קרבנו שוה לקהל א"כ נשיא נמי אין קרבנו שוה לקהל שוה בכפרה דיוה"כ א"כ כהנים נמי לא שוו לקהל בכפרה דיוה"כ כהנים שוו לקהל בשאר מצות דשנה כולה משיח נמי הא שוה בשאר מצות דשנה אלא אמר רבא אימא הכי מי שחטאתו שוה ליחידים ומאי ניהו קהל: ר"א אומר הנשיא מביא שעיר וכו': א"ר יוחנן לא אמר ר' אליעזר אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר כרת בו כבקבועה אמר רב פפא ה"נ מסתברא דאי ס"ד ר"א על כולהון קאמר מכדי שעיר נשיא ופר משיח במקום יחיד לחטאת קאי ניתני נמי משיח מביא פר בשמיעת קול ובטוי שפתים אלא מדלא קתני משיח ש"מ אטומאת מקדש וקדשיו קאי דמשיח פטור א"ל רב הונא בריה דרב נתן לר"פ ממאי דלמא ר"א אכולהון קאי ובמשיח סבר לה כר"ע דאמר משיח פטור בכולן א"ל ור"ע מי פטר ליה מפר [א] ותו לא מידי א"ר יוחנן מודה ר"א שאין מביא [ב] אשם תלוי תני תנא קמיה דרב ששת אשם תלוי בא על טומאת מקדש וקדשיו א"ל דאמר לך מני ר"א היא דאמר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה מייתי נשיא שעיר עליה והא"ר יוחנן מודה ר' אליעזר שאין מביא אשם תלוי קשיא:

הדרן עלך הורה כהן משיח:

כהן [א] משיח שחטא ואח"כ עבר ממשיחותו [ב] וכן נשיא שחטא ואחר כך עבר מגדולתו כהן משיח מביא פר והנשיא מביא שעיר משיח שעבר ממשיחותו ואחר כך חטא וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא [ג] כהן משיח מביא פר [ד] והנשיא כהדיוט: **גמ'** השתא יש לומר עבר ממשיחותו ואח"כ

קשיין אהדדי. דקתני אלא שאין משיח [חייב] אטומאת מקדש וקדשיו הא בשמיעת קול ובטוי שפתים חייב: **בדלי דלות.** משיח פטור מכולהו כדכתיב [ג] זה קרבן אהרן דאין אחרת באה לו חובה והאי דקאמר דמשיח חייב בשמיעת קול ובטוי שפתים כגון בדלות בתורין ובני יונה שעדיין לא בא לדלי דלות: **דר"ש סבר לה כר"ע בחדא.** דפטר ליה למשיח מדלי דלות מזה קרבן אהרן ובניו: **ופליג עליה בחדא.** בדלות דאילו ר"ע פטר ליה נמי בדלות דקאמר שאין מתכפר בעשירית האיפה אין מתכפר בכולן ולר"ש בדלי דלות הוא דאין מתכפר הא בדלות ועשירות מתכפר: **מ"ט דר' שמעון.** דאמר ולא משיח אינו חייב בטומאת מקדש וקדשיו: **דכתיב.** בטומאת מקדש וקדשיו ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל: **מי שקרבנו שוה לקהל.** דמתכפר בשל קהל הוא דחייב בטומאת מקדש וקדשיו: **יצא.** משיח שאין קרבנו שוה דאין מתכפר בשל קהל בכפרת יוה"כ דהוא מתכפר בפר והם בשעיר: **א"כ נשיא נמי אין קרבנו שוה לקהל.** דהוא מביא שעיר והם מתכפרין בפר בשאר ימות השנה ואמאי קתני המשיח לחודיה פטור בטומאת מקדש וקדשיו ולא נשיא ויחיד: ומשני הא לאו מילתא היא משום דהא שוה לקהל בכפרת יוה"כ: **אי הכי כהנים נמי הא לא שוו לקהל בכפרה דיוה"כ.** דמתכפרין בפרו של אהרן וליפטרו בטומאת מקדש וקדשיו: **הא לא קשיא משום דכהנים שוו לקהל בשאר מצות דשנה כולה.** דמתכפרי עם הצבור בפר הבא על כל המצות הלכך חייבין בטומאת מקדש וקדשיו: **כהן משיח נמי הא שוה לקהל בשאר מצות.** דכל השנה כולה דכי הורה עם הצבור מתכפר עם הצבור וליחייב בטומאת מקדש וקדשיו: **אלא אמר רבא אימא הכי.** מתוך הקהל מי שחטאו שוה ליחידים דמחייבי בשגגת מעשה כיחידים דיחידים שחטאו בשגגת מעשה מייתי כל חד וחד ומאן יחידים קהל דכי חטאו קהל בשגגת מעשה לחודיה בלא העלם דבר מייתו כל חד קרבן דאותן השוה [ד] ליחידים בדבר זה הוא דמחייבי בטומאת מקדש וקדשיו יצא משיח שאין חטאו שוה ליחיד דכי חטא בשגגת מעשה בלא העלם דבר פטור לגמרי כדאמרינן לקמן בפרק בתרא (דף יא.) מע"ה [ה] פרט למשיח דאין מביא בשגגת מעשה והיינו דאמרינן לעיל (דף ז:) יצא משיח שאין חטאו בשגגה וכיון דאין חטאו שוה ליחיד לפיכך פטור בטומאת מקדש וקדשיו: **א"ר יוחנן לא א"ר אליעזר.** דנשיא מביא שעיר בידיעה [ו] במקום עולה ויורד: **אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה.** כלומר כבחטאת קבועה. דקסבר ר"א דכי היכי דבמקום שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת דהיינו במקום חטאת קבועה נשיא מביא שעיר ה"נ היכא דחייב לה על זדונו כרת ועל שגגתו עולה ויורד מביא שעיר הואיל ודמי לחטאת קבועה לענין כרת אבל בשמיעת קול ובטוי שפתים דאין חייבין על זדונו כרת דלא דמי לחטאת קבועה לא בזדון ולא בשוגג מודה ר' אליעזר דנשיא אין מביא שעיר אלא קרבן עולה ויורד כהדיוט: **אמר רב פפא הכי נמי מסתברא דאי ס"ד רבי אליעזר.** דאמר נשיא מביא שעיר אכולהו שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו: **מכדי שעיר.** דנשיא במקום חטאת קבועה דיחיד קאי והוא הדין לפר כהן משיח דבמקום חטאת קבועה דיחיד קאי וכדתנן [ע"א] כל מצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת דהיינו חטאת קבועה יחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר ומשיח פר וכיון דשעיר דנשיא ופר כהן משיח במקום חטאת קבועה דיחיד קיימי אי אמרת אכולהו קאמר ר"א דנשיא מביא שעיר אע"ג דלית בהו כרת כבקבועה: **ניתני נמי משיח מביא פר בשמיעת קול ובטוי שפתים.** כי דיניה אע"ג דלית בהו כרת כבקבועה: **אלא לאו.** מדלא קתני הכי ש"מ לאטומאת מקדש וקדשיו קא"ר אליעזר דנשיא מביא [ז] שעירה הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה והאי דלא קתני ומשיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה משום דמשיח פטור לגמרי בטומאת מקדש וקדשיו דסבר לה כר"ש דפוטר: **א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא וממאי דלמא ר"א אכולהו קאי.** דנשיא מביא שעיר אפי' שלא במקום כרת והאי דלא קתני נמי משיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו ובשמיעת קול ובטוי שפתים משום דבמשיח סבר לה כר"ע דאמר [ע"א] משיח פטור מכולן משמיעת קול ובטוי שפתים ולעולם אכולהו קאי ר"א דנשיא מביא שעיר: **א"ל ר"ע מי פטר.** נמי למשיח מפר [ח] (דלמא) כי קא"ר עקיבא משיח פטור מכולן מטומאת מקדש וקדשיו ושמיעת קול ובטוי שפתים כגון להביא קרבן עולה ויורד אבל להביא פר מחייב וכיון דמחייב בפר א"כ ניתני נמי ר"א משיח מביא פר בשמיעת קול ובטוי שפתים אלא מדלא קתני הכי ש"מ לאטומאת מקדש וקדשיו קאי רבי אליעזר דנשיא מביא שעיר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה והא דלא קתני ומשיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו משום דסבר לה כר"ש דאמר [ע"א] דאין כהן משיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו: **ותו לא מידי.** ותו ליכא למיקשי ולא מידי: **א"ר יוחנן.** אע"ג דקאמר ר"א הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה דנשיא מביא שעיר כבחטאת קבועה מודה ר"א לענין אשם תלוי דלאו דיניה כבחטאת קבועה דכי היכי דאמר לעיל [ח.] אין יחיד מביא אשם תלוי אלא על ספק קבועה ה"נ אין מביא אשם תלוי על ספק טומאת מקדש וקדשיו שאע"פ שנא' בו כרת כבקבועה הואיל ואינה ממש חטאת קבועה אין מביא אשם תלוי: **תני תנא קמיה דרב ששת אשם תלוי בא על ספק טומאת מקדש וקדשיו.** הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה: **א"ל דאמר לך מני ר"א היא דאמר.** נשיא מביא שעיר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה וקאמ' דה"ה לענין אשם תלוי: ומי מצית אמרת הכי **והא א"ר יוחנן מודה ר"א שאין מביא אשם תלוי: קשיא.** דמתני' דידך לא מיתוקמא דלא כחד:

הדרן עלך הורה כהן משיח

השתא יש לומר עבר ממשיחותו ואחר כך חטא מביא פר חטא ואחר כך עבר ממשיחותו מיבעיא נשיא איצטריכא ליה סלקא דעתך הואיל ועבר מנשיאותו ואחר כך חטא הוי כהדיוט חטא ואחר כך עבר מנשיאותו נמי ליהוי כהדיוט קמ"ל. לישנא אחרינא צריכא למימר דחטא ואחר כך עבר ממשיחותו דמביא פר הא כיון דתנא ליה עבר ממשיחותו דמביא פר כל שכן חטא ואחר כך עבר ממשיחותו דמביא פר הא לא קשיא משום דקתני גבי נשיא כי עבר מגדולתו ואחר כך חטא כי הדיוט מייתי סלקא דעתך אמינא כי חטא ואחר כך עבר נייתי נמי כי הדיוט הלכך תנא גבי נשיא שחטא ואחר כך עבר דמייתי כי נשיא ואיידי דתנא גבי נשיא חטא ואחר כך עבר תנא נמי גבי משיח

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה ז סמג עשין רח:
ב ב מיי' שם הלכה ט סמג שם:
ג ג מיי' שם הל' ז:
ד ד מיי' שם הלכה ט:

* * *

רבינו חננאל

לאשמת העם הרי משיח כצבור: ולא בעבודת כוכבים. פירוש א) ב"ד עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת. מנ"ל דתנו רבנן בספרי לפי שיצאת עבודת כוכבים לידון בעצמה. יכול יהו חייבין על העלם מצוה כולה נאמר כאן אם מעיני העדה ונאמר להלן ונעלם דבר מעיני מה להלן בב"ד אף כאן בב"ד מה להלן דבר ולא כל הגוף אף כאן דבר ולא כל הגוף: **מתני'** אין חייבין. פירוש ב"ד אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה: מנא הני מילי דאין ב"ד חייבין [בלא העלם דבר] דת"ר בספרא ישגו. יכול יהו חייבין על שגגת המעשה ת"ל ישגו ונעלם שאין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה. וכן המשיח לאשמת העם כתיב. הרי משיח כצבור: ולא בעבודת כוכבים. כדתניא בספרי לפי שיצאת עבודת כוכבים לידון בעצמה. יכול יהו חייבין על שגגת המעשה שלה. נאמר כאן מעיני ונאמר וכו': אתאן לאוקמא למתניתין מדלא קתני משיח בעבודת כוכבים לענין שגגת מעשה כרבי ולא רבנן. דתניא בתוספתא משיח בעבוד' כוכבים רבי אומר בשגגת המעשה. פירוש בלא העלם דבר. וחכ"א בהעלם דבר ושוין שבשעירה כיחיד ושוין שאין מביא אשם תלוי: ודחי' ותסברא זדונו כרת ושגגתו חטאת מי קתני וכן המשיח והא קיימא לן לקמן דאין חייבין בעבודת כוכבים אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. אלא תנא ליה בהא. פירוש גבי שאר מצות וה"ה בעבודת כוכבים הכא נמי תנא ליה גבי מצות וה"ה לעבודת כוכבים. ולעולם רבנן היא: מ"ט דרבי אמר קרא התם בפרשה שלח לך וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה נפש זה נשיא ב) שוגגת זה משיח בחטאה בשגגה רבי סבר הכי קאמר רחמנא מי שחטאו בשגגת מעשה לחודה בשאר מצות יביא בעבודת כוכבים על שגגת מעשה לחודה. יצא משיח שחטאו בשאר מצות בהעלם דבר ושגגת מעשה. ושוין שבשעירה כיחיד. כדאמרן פירוש שוגגת זה משיח. ס"א מנא לן דכתיב ואם נפש אחת אחר יחיד ואחד נשיא ואחד משיח בכלל נפש אחת הם: (שייך לדף ח) ושוין שאין משיח מביא אשם תלוי דכתיב ביה על שגגתו אשר שגג. מי שחטאו בשגגת מעשה לחודה מייתי אשם תלוי. יצא משיח שחטאו בשגגת מעשה עם העלם דבר. אתמהי' משיח ג) חטאו בשגגה הוא. פי' בעבודת כוכבים לרבי אלא אימא מי שכל חטאו בשגגת מעשה לחודה. יצא משיח דבעי בשאר מצות העלם דבר. אקשינן מכדי כל חטאו בשגגה כתיב. ופרקינן אין דא"כ נכתוב על שגגתו לחודה. אשר שגג למה לי. אלא הכי קאמר מי שכל חטאו בשגגה יצא זה שאין כל חטאו בשגגה: **מתני'** אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח. ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת: מנא הני מילי דתנו רבנן רבי אומר נאמר כאן ונודעה החטאת אשר חטאו עליה. ונאמר להלן לצרור לגלות ערותה עליה מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן כן וכן המשיח דכתיב לאשמת העם הרי משיח כצבור יחיד ונשיא אתי' מצות מצות. פירוש כתיב בצבור ועשו אחת מכל מצות ה' ובנשיא כתיב ועשה אחת מכל מצות ה' וביחיד כתיב בעשותה אחת ממצות ה'. ובעבודת כוכבים אתיא מעיני מעיני יחיד ונשיא ומשיח. אמר קרא ואם נפש אחת כולן נפש אחת הן וילמוד תחתון מעליון: אקשינן. ורבנן דמפקי האי עליה דאחות אשה לדרשא אחרינא בתחלת יבמות מנא להו דאין חייבין אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ופרקינן נפקא להו מדמקרי. ס"א מדמתני ליה רבי יהושע בן לוי לבריה תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את וגו' מפורש בתחלת פרק חלק דהאי מגדף עובד עבודת כוכבים הוא. ותניא בספרי רבי ישמעאל אומר בעבודת כוכבים הכתוב מדבר שנאמר כי דבר ה' בזה. שביזה דבור ראשון שנאמר למשה מפי הקב"ה אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך. הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים דבר שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת והכי תניא בספרא אשר לא תעשינה יכול דברים שחייבין על זדונם כרת ודברים שאין [חייבין] על זדונם כרת. ת"ל תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה. הרי כל העושה בשגגה כעבודת כוכבים. מה עבודת כוכבים מיוחדת מעשה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת אף כל מעשה שחייבין על זדונם כרת ועל שגגתן חטאת. אשכחן

א) נ"ל פירוש ולא בהוראת ב"ד בע"ז. ב) כ"ה ג"כ בתוספות הרא"ש. ג) גי' אחרת לרבינו כאן בגמ' וכ"נ גירס"י.

מסורת הש"ס

א) [סוכה לו: ושם נסמן], ב) נ"ל אשם תלוי, ג) [ויקרא ו], ד) [הגהות רש"ש], ה) [ויקרא ד], ו) [רש"ש מח"ז], ז) נ"ל שעיר, ח) כ"ש מ"ז,

* * *

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת מִקְדַּשׁ יְיָ טִמֵּא מֵי נִדָּה לֹא זֹרַק עָלָיו טָמֵא הוּא: במדבר יט כ

* * *

מוסף רש"י

לא אמר ר' אליעזר. קרבן קבוע לנשיא בעבירה דקרבן עולה ויורד, אלא בטומאת מקדש כו' אבל בשמיעת קול ובבטוי שפתים לא אמר (שבועות כד:). **ותו לא מידי.** תו ליכא לאקשויי מידי (עירובין קג.) אין להקשות על דבר זה (ע"ז כג סד.) אין לדון אחר דבר זה (סוכה לו.) ליכא לשנויי מידי (סנהדרין סב.) אין להקניט בדבר זה (שם סו.).

הדרן עלך הורה כהן משיח

* * *

תוספות הרא"ש

א) פי' שאין משיח חייב על טו"מ וקדשיו דברי רש"י ז"ל: **מי** שקרבנו שוה לקהל. שמתכפר עם הקהל בטו"מ וקדשיו. כדאיתא ברפ"ק דשבועות. והוא מתכפר בפר: נשיא נמי הא לא שוה לקהל. פרש"י ז"ל שהוא מביא שעיר והם מתכפרים בפר. ולא נהירא להרמ"ה ז"ל דהא דאפקי' רחמנא לנשיא לידון בשעיר מכלל יחידים הוא דאפקי' דלא לייתי כשבה או שעירה בשגגת מעשה גרידתא. אבל מכלל צבור שחטאו בהעלם דבר לא אפקי' דמתכפר עם הצבור בפר. (והנשיא) [ופי' נשיא] נמי הא לא שוה לקהל (דאיהו מעשה) [דאינהו מייתי] כשבה או שעירה בשגגת מעשה (ואי) [ואיהו] מייתי שעיר בשאר מצות: בשעיר דיוה"כ שוה מיהו דמתכפר עם הקהל בטו"מ וקדשיו בשעיר: שאר כהנים נמי (הלא היא) [הא לא] שוה לקהל (שהרי מתכפרים עם כה"ג) ביוה"כ בשעיר [שהרי מתכפרים עם כה"ג] (כמו): בשאר מצות בשאר ימות השנה שמתכפרים עם הצבור בפר. א"נ שוה לקהל להתכפר בכשבה או שעירה בשגגת מעשה אבל משיח פטור כדאמרינן לקמן: משיח נמי הא שוה לקהל בשאר מצות כל ימות השנה דכי חטא עם הצבור מתכפר עם הצבור. ואית ספרים דגרסי משיח נמי הא שוה (בשעירים) [בשעירה] דכי חטא בעבודת כוכבים בשגגת מעשה שוה לצבור להביא שעירה: **אמר** ר' יוחנן לא אמר ר"א דנשיא מביא שעיר במקום שיחיד מביא קרבן עולה ויורד. אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ואמר בהן כרת נידון כקבועה. כלומר כשאר דברים שהיחיד מביא עליהם חטאת קבועה דהיינו דבר שזדונו כרת ומביא עליהם יחיד חטאת קבועה כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר. הה"נ טומאת מקדש וקדשיו שהיחיד בעולה ויורד נשיא מביא שעיר הואיל וחייב על זדונו כרת כקבועה. לפי שהכרת הוא עיקר חיוב של חטאת קבועה כדילפי' מעליה עליה (אומר תורה) [או מתורה] א' יהיה לכם. וכשיצא נשיא מכלל יחיד לדונו בשעיר בכל דבר שזדונו כרת כדין שאר חיובי חטאות. וכשיצא טומאת מקדש וקדשיו לידון בעולה ויורד ביחיד יצאת ולא בנשיא. שהרי יצא נשיא מכלל יחיד לגמרי במצוה שזדונו כרת לידון בעצמו בשעיר: א"ל רב (כהנא) [הונא] בריה דרב נתן לרב פפא ממאי דלמא ר"א אכולהו קאי. רב הונא אותביה לרב פפא דקאמר ה"נ מסתברא ובעי לאוכוחי לקיים דברי ר"י דלא אמר ר"א אלא בטו"מ וקדשיו ור"א סבר כר"ש דקאמר משיח פטור על טו"מ וקדשיו. וא"ל רב הונא דאין לו כח להוכיח זו דמצי למימר דר"א כר"ע ס"ל דאמר משיח פטור מכולן. (וקשי') [וגירש"י] א"ל ר"ע מי פטר ליה מפר דלמא כי מפטר ליה ר"ע מעולה ויורד אבל פר מייתי הלכך אי כר"ע ס"ל ליתני משיח מביא פר. אלא ודאי לא אמר ר"א אלא בטומאת מקדש וקדשיו. ובמשיח סבר לה כר"ש ולא נהירא גירסא זו ולא נמצאת בספרי ספרד. ואיך יתכן שיאמר רב פפא דלמא לא פטר ר"ע אלא מעולה ויורד אבל פר מייתי [ולכן אמרי] ה"נ מסתברא. כי הבא להביא ראיה לקיים דברי תנא או אמורא צריך להביא ראיה מפורשת שלא יוכל אדם לסותרה והכא לסותרה יכול לומר דלמא לא אמר פלוני כך אלא כך ואין לך ראיה ברורה מכאן. אבל לא יתכן כלל שאדם מביא ראיה מדלמא. ועוד דהאי דלמא לא מסתבר כלל. דמשיח בפר הוקש לצבור בפר מלאשמת העם. וכי היכי דצבור לא מייתו פר בהשמעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו. ה"נ משיח לא מייתי עליה. ותו לא מידי: **א"ר** יוחנן מודה ר"א שאינו מביא אשם תלוי ואע"ג דאמר ר"א דנשיא מביא חטאת קבועה על טומאת מקדש וקדשיו מודה הוא שאין הנשיא מביא על ספק אשם תלוי כדתנן אין מביאין אשם תלוי על עשה ולא תעשה שבמקדש. ואע"ג דלא אימעיט טומאת מקדש וקדשיו מדין אשם תלוי אלא מדלא הוויין חטאת קבועה כדאמרינן לעיל בפרקין. ונשיא מביא חטאת קבועה. אפ"ה אין מביאין. דאשם תלוי בסתם לכל ישראל נאמרה. וכמו ששאר הצבור אינן מביאין אשם תלוי על טומאת מקדש וקדשיו. כך נשיא אינו מביא. ולא דמי לקרבן עולה ויורד שנשיא מביא חטאת קבועה. לפי שיצא (קבוע) [נשיא] מכלל יחיד לכל חטא שזדונו כרת. ופרשת עולה ויורד ליחיד נאמרה ולא לנשיא: **הדרן עלך הורה כהן משיח**

מתני' כהן משיח שחטא מביא פר ונשיא מביא שעיר. הך דשעיר אתיא דלא כר"ש. דלר"ש דבעי חטאה וידיעה ה"ל לפלוגי בין נודע לו עד שלא עבר לנודע לו אחר שעבר: וכן נשיא שעבר. האי וכן לאו דוקא דאין דינם שוה אלא [בעברו] אחר החטא. ואיידי דתנא ברישא וכן תנא נמי בסיפא וכן: **השתא** י"ל (ניער) [עבר] ממשיחותו כו'. לא שייך הכא למימר לא זו אף זו קתני. דא"כ נערבינהו ונתנינהו בחד בבא ולא נתני נשיא בהדי':

א) אולי נ"ל מ"ט דר"ש.

ואח"כ חטא מביא פר חטא ואח"כ עבר ממשיחותו צריכא למימר משום דקתני גבי נשיא דכי עבר מנשיאותו ואח"כ חטא כהדיוט מייתי אהכי תני גבי משיח א)[חטא ואח"כ עבר] מביא פר מנא ה"מ ב)דתנו רבנן 1והקריב על חטאתו מלמד שמביא חטאתו משעבר שיכול והלא דין הוא ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא חטאתו משעבר ג)משיח שאין מביא בשגגת מעשה אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ד)[לא] כ"ש תלמוד לומר והקריב על חטאתו מלמד שמביא על חטאתו משעבר וניתני נמי נשיא מק"ו ומה משיח שאין מביא בשגגת מעשה מביא חטאת משעבר נשיא שמביא חטאת בשגגת מעשה אינו דין שמביא חטאתו משעבר תלמוד לומר 2אשר נשיא יחטא כשהוא נשיא אין כשהוא הדיוט לא: **מתני'** ה)חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבים ומשנתמנו פטורים ו)איזהו נשיא זה מלך שנאמר 2מכל מצות ה' אלהיו ז)שאין על גביו אלא ה' אלהיו: **גמ'** מה"מ דתנו רבנן 1אם הכהן המשיח יחטא ח)(לאשמת) פרט לקודמות ט)(שיכול) והלא דין הוא ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות משיח שאין מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אינו דין שלא יביא על הקודמות לא אם אמרת בנשיא שכן אין מביא חטאתו משעבר תאמר במשיח שמביא חטאתו משעבר הואיל ומביא חטאתו משעבר יביא על הקודמות תלמוד לומר המשיח יחטא חטא כשהוא משיח מביא כשהוא הדיוט אינו מביא ותניא נמי גבי נשיא כה"ג 2אשר נשיא יחטא פרט לקודמות ט)(שיכול) והלא דין הוא ומה משיח שמביא חטאתו משעבר אינו מביא על הקודמות נשיא שאין מביא חטאתו משעבר אינו דין שלא יביא על הקודמות מה למשיח שכן אין מביא בשגגת מעשה תאמר בנשיא שמביא בשגגת מעשה הואיל ומביא בשגגת מעשה יביא על הקודמות תלמוד לומר אשר נשיא יחטא שחטא והרי הוא נשיא ולא שחטא ועודהו הדיוט: ת"ר אשר נשיא יחטא יכול גזרה ת"ל אם הכהן המשיח יחטא מה להלן לכשיחטא אף כאן לכשיחטא אמר מר יכול גזרה גזרה מהיכא תיתי אמרי אין אשכחן דכתיב 3ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם שנגעים באים עליהם דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר פרט לנגעי אונסין לאו אמר רבי יהודה בשורה הכא נמי אימא גזרה היא הלכך כתיב אם ולרבי שמעון נגעי אונסין מי לא מטמו והא ט)תניא 4אדם כי יהיה מן הדבור ואילך והלא דין הוא טמא בזב וטמא בנגעים מה זב מן הדבור ואילך אף נגעים מן הדבור ואילך לא אם אמרת בזב שכן ג)אין מטמא באונס תאמר בנגעים שמטמאין באונס תלמוד לומר אדם כי יהיה מן הדבור ואילך רבא אמר פרט לנגעי רוחות רב פפא אמר פרט לנגעי כשפים תנו רבנן אשר נשיא יחטא פרט לחולה משום דהוה ליה חולה אידחי ליה מנשיאותיה אמר רב אבדימי בר חמא י)פרט לנשיא שנצטרע שנאמר 5וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית ויותם בן המלך על הבית מדקאמר בבית החפשית מכלל דעד השתא עבד הוה כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא בהדי דר' גמליאל הוה פיתא בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא שלים פיתיה דר' גמליאל סמך אסולתיה דרבי יהושע אמר ליה מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא אמר ליה כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את (הספינות) [הספנים] ואמרתי שמא יעלה ויתעה [אותנו] אמר ליה כל כך בידך ואתה עולה בספינה א"ל עד שאתה תמה עלי י)תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגדא שיודעין לשער כמה טפות יש בים ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש נתן דעתו להושיבם בראש כשעלה שלח להם ולא באו חזר ושלח ובאו אמר להם כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם

עבדות

משיח חטא ואח"כ עבר ממשיחותו מביא פר. ומה שכתוב בספרים תני גבי משיח עבר ואחר כך חטא לאו מתרלתא היא ולשון ראשון עיקר דקאמר השתא יש לומר כו': **מה"מ.** דמשיח שעבר ואח"כ חטא דמביא פר: **מתני' חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות.** דרבנן בתר חטא אזלי: **ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין.** דר"ש חטאה וידיעה בעי וה"ה דפליג ר"ש ברישא דקתני נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו מביא שעיר דר"ש קאמר נמי דאם נודע לו משעבר דאין מביא שעיר דחטאה וידיעה בעי כשהוא נשיא: **גמ' אם הכהן המשיח יחטא.** חטא במשיחות הוא דמביא פר: **פרט לקודמות.** לשחטא ואח"כ נתמנה דהרי הוא כהדיוט ואין מביא פר: **ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות.** כדאמר לקמן אשר נשיא יחטא כשיחטא והרי הוא נשיא ולא כשיחטא והרי הוא הדיוט: **שאין מביא חטאתו משעבר.** כדתנן כ) וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא הנשיא כהדיוט: **יכול גזרה.** דגזרת מלך היא שנשיא יחטא מדלא כתיב ואם נשיא יחטא: **ת"ל אם הכהן המשיח יחטא.** מה יחטא האמור להלן לכשיחטא דהא כתיב אם אף יחטא האמור כאן גבי נשיא לכשיחטא: **גזרה מהיכא תיתי.** כלומר היכי תלית למימר יכול גזרה דהיכא אשכחן גזרה כה"ג: **אין.** דודאי אשכחן כה"ג: **דכתיב ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם.** שהכתוב מבשרן שעתיד להיות אע"פ שדבר רע הוא הכא נמי אימא גזרה הלכך כתיב אם הכהן המשיח יחטא לכשיחטא וה"נ אשר נשיא יחטא לכשיחטא: **ר"ש אומר.** ונתתי נגע צרעת שיהא בא מאליו: **פרט לנגעי אונסין.** שאם באו נגעים ע"י נפיחת שד דלא מיטמו: **אדם כי יהיה בעור בשרו מדבור ואילך.** דנגעים בין באדם ובין בבתים פטור בהן לפני הדבור דאותן נגעים שארעו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור: **מה זב מדבור ואילך.** דכתיב ל) כי יהיה זב מבשרו דזבין שהיו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור אלא אם כן ראו זיבות אחר הדבור: **תאמר בנגעי אדם שמטמאין באונס.** כגון על ידי נפילה והכאה וכויה או ע"י שד. וה"ה לנגעי בתים דמטמאו באונס: **רבא אמר.** לא קשיא הא דקאמר ר"ש פרט לנגעי אונסין כגון נגעי רוחות דע"י נפיחת שד ולא ע"י אדם וכי קתני תאמר בנגעים שמטמאין באונס כגון ע"י הכאה וכויה: **רב פפא אמר.** כי אמר ר"ש פרט לנגעי אונס ע"י כשפים דלא מטמו וכי קתני תאמר בנגעים דמטמאו באונס כגון שלא ע"י כשפים: **וישב בבית החפשית.** דנעשה חפשי מן המלכות דכהדיוט דמי ואינו מביא שעיר ודלא כרבי יוסי דאמר לעיל בפרק הורה כהן משיח (דף ט.) מי שבא לידי עניות והאי נצטרע לא בא לידי עניות דגזא דידיה מיהא איתיה: **מכלל דעד השתא עבד הוה.** דשררות עבדות הוא לו לפי שמוטל עליו עול רבים: **וסולתא.** סולת. ולהכי נקט בהדי פיתא סולת קמחא לפי שהפת מתעפש ואינו מתקיים כסולת: **ומתעה את הספנים.** שכן דרך של ספנים לשעה הפורשין לים רב החובל נותן עיניו מ) [בצפון והכוכב מתהלך לדרום ורואה] נ) בכוכב אחד העומד לימינו או לשמאלו וכל זמן שרואה אותו כוכב לנגדו אחר יודע שנהפכה הספינה ומיישרה לדרכה וכוכב שעולה אחת לשבעים שנה פעמים נראה בצפון ופעמים נראה בדרום וכשרב החובל נותן עיניו בו בצפון והספינה תהפך בדרום ורואהו לנגדו אחר סבור שנהפכה הספינה ומיישרה אחר הכוכב והוא סבור ליישרה ומהפכה לדרך אחר וכן הוא מתעה את הספנים: **אמר לו כל כך.** חכמה יש בידך ואתה יורד לספינה לסחורה (על) [בשביל] מזונותיך כלומר ואתה צריך לירד לספינה לצורך מזונות: **נתן.** רבן גמליאל דעתו עליהם להושיבם בראש כדי שיהו מתפרנסים [מאותה] שררה שיתן להם: **כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם.** שלא באתם בשליחות ראשון שהייתם בורחים מן הגדולה:

עבדות

מסורת הש"ס

א) רש"א, ב) ת"כ פ' ויקרא, ג) לעיל ז., ד) כ"ה בדפו"י, ה) כתובות מה., ו) [לעיל ט. לקמן יא:], ז) כ"ש מ"ז, ח) כ"ש מ"ז, ט) ת"כ פ' מצורע, י) בס"י תמוה אני, כ) [לעיל ט:], ל) [ויקרא טו], מ) רש"א [עי' בחלופי גרסאות], נ) [עי' רש"ש],

תורה אור השלם

1. אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַייָ לְחַטָּאת: ויקרא ד ג
2. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב
3. כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם: ויקרא יד לד
4. אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בַהֶרֶת וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרָעַת וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אַחַד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים: ויקרא יג ב
5. וַיְנַגַּע יְיָ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיְהִי מְצֹרָע עַד יוֹם מֹתוֹ וַיֵּשֶׁב בְּבֵית הַחָפְשִׁית וְיוֹתָם בֶּן הַמֶּלֶךְ עַל הַבַּיִת שֹׁפֵט אֶת עַם הָאָרֶץ: מלכים ב טו ה

מוסף רש"י

חטאו עד שלא נתמנו. נשיא ומשוח שאין קרבנם כשל יחיד, שהנשיא מביא שעיר ומשוח מביא פר (כתובות מה.). **הרי הן כהדיוטות.** כשבה ושעיר שאע"פ שנשתנה גופם לא נשתנה קרבנם (שם). **אם נודע להם עד שלא נתמנו.** דהוה ליה ידיעה וחטאה בחד גופא, חייבים. כהדיוטות, **ומשנתמנו.** דהוה ליה חטאה בשעת קרבן יחיד וידיעה בשעת קרבן נשיא, **פטורים.** לגמרי (שם). **בשורה היא להם.** לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן (ויקרא יד לד).

תוספות הרא"ש

אשר נשיא יחטא יכול גזרה. משום דשני קרא בדיבורי' וכתיב אשר נשיא יחטא ולא כתיב אם נשיא יחטא כי היכי דכתיב אם הכהן המשיח יחטא בעי יכול שהכתוב מבשרך שעתידין (הנשיאות) [הנשיאים] לחטוא ת"ל יחטא דמשמע במקרה כמו יחטא דכתיב גבי כ"מ. ומתוך פרש"י ז"ל משמע שכתוב בספרים נאמר כאן יחטא ונאמר להלן יחטא. ואפי' אם ישנו בספרים אינה ג"ש ממש דתרוייהו צריכי למעוטי קודמות. אלא גלוי מלתא בעלמא דיחטא דהכא כמו יחטא דהתם. והאי דכתיב אשר כדדריש לקמן אשרי הדור שהנשיא מביא קרבן על שגגתו: (ואי) [ומי] כתיב קרא הכי לבשר על הרעה. אין [דכתיב] ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם. (אלא) [אלמא] אורחא דמלתא דקרא מרמז העתידים אפי' הרעה. ואע"ג דלא דמי כולי האי דאותה בשורה טובה היתה דאמרינן במדרש שהאמורים הטמינו אוצרותיהם בכותלי בתיהם ובמקום המטמון הביא הקב"ה צרעת כדי שיסתרו הכותלים וימצא המטמון: ונגעי אונסין לא מטמו והתניא וכו' עד תאמר בנגעים שמטמאין באונס. ומשמע ליה לתלמודא שאין לחלק בין נגעי אדם לנגעי בתים. והרמ"ה ז"ל הקשה מאי פריך מנגעי אדם לנגעי בתים הכא ענינא דקרא דכתיב ונתתי אני ולא שבא ע"י אונס. והכא מענינא דקרא דכתיב כי יהיה דמשמע בכל ענין שיהיה. ועוד אי ס"ד דמעיקרא הוה ס"ל דנגעי אונסין דממעט ר' שמעון בבתים קממעט להו. א"כ מאי סלקא דעתך לאוקמינהו. אי בנגעי רוחות וכשפים מאי קא פריך [הא] לא דמי האי אונס שמביא אדם בגרמותו לאונס אחר. וכ"ת דאפי' אי מוקמת ליה בנגעי רוחות וכשפים קשיא ליה. א"כ מאי משני רבא ור"פ בנגעי רוחות בנגעי כשפים. ופירש דס"ד מעיקרא דהני נגעי אונסין דממעט ר"ש לא בנגעי בתים קאמר דמשמע ליה לר"ש למדרש קרא ונתתי אני ממילא פרט לנגעי אונסין שלא באו אלא ע"י דבר אחר. ואם אינו ענין לנגעי בתים דס"ד דליכא מידי בנגעי בתים דלא הוה מחמת המקום שהרי אין בבית רוח חיים שיקבל חולאים ונגעים כמו בבשר ודם. וע"כ אי אתה מוצא בנגעי בתים אלא ע"י גזירת המקום. ולא שייך למעוטי בהו נגעי אונסין. וקרא ע"כ באם א"ע לנגעי בתים תנהו ענין לנגעי בני אדם. ומש"ה פריך מהך ברייתא. ותירצו רבא ור"פ דמשכחת שפיר נגעים בבתים שלא באו על ידי הקב"ה בלבד כגון נגעי רוחות וכשפים. (והכי) [ובבתים] ממעט ר"ש אבל באדם מטמא אפי' באונס: (ת"ש) [ת"ר] אשר נשיא יחטא פרט לחולה. כדמפרש שאם נצטרע וחטא אינו מביא שעיר לפי שעבר מנשיאותו והרי הוא כהדיוט. ופרש"י ז"ל דהך ברייתא דלא כריה"ג דלדידיה כיון דגזא דידיה כדקאי קאי מחייב ולא דק דלענין עולה ויורד הוא דקאמר ר"י הגלילי דנשיא פטור משום דליתיה בדלות ועלה קמבעיא לה אם נצטרע אי מדחי דחי או מפטר פטר ופשט ליה דפטר לפרש"י ז"ל. אבל להביא שעיר אחר שחלה ועבר בהא א) (כ"א) מודו דלא כדתני לעיל אשר נשיא יחטא כשהוא נשיא אין כשאינו נשיא לא. ותנן נמי במתני' נשיא שעבר הרי הוא כהדיוט וליכא מאן דפליג. הרמ"ה ז"ל: **א"ל כל כך בידך ואתה עולה בספינה.** פרש"י ז"ל כ"כ חכמה יש בידך ואתה יורד לסחורה לספינה בשביל מזונותיך. כלומר אתה צריך לירד בספינה בשביל מזונות. ולא נהירא דלא לנבונים עושר. ועוד דרוב יורדי ספינה הם עשירים בעלי סחורה. דמה לעניים צורך לילך בספינה ממדינה למדינה. ונ"ל (כבר) [כ"כ] אתה יודע במוצאי הים וקורותיו ואתה יורד לספינה. וא"ל עד שתמה אתה עלי שלא הועילה חכמתי לי ליזהר ולכוין השעה שיעלו הכוכבים תמה על אלו חכמים גדולים שאין כל חכמתם מועילה להם ליטול עצה לעצמן להרויח אפילו כדי מזונותם בצמצום. הרמ"ה ז"ל: נתן דעתו להושיבם בראש. פירש רש"י כדי שיהיו מתפרנסים בשררה שיתן להם. ולא נהירא דלשון להושיבם בראש בישיבה משמע כדאמרינן בכתובות בשלהי פרק הנושא (דף קג:) דר"ח בר חמא יושב בראש. ובישיבה מאי פרנסה איכא. אלא משום דאשבחינהו רבי יהושע כולי האי אמר ראוים הללו לישב בראש ולמנותם פרנס על הצבור. הרמ"ה ז"ל:

א) הוא ר"ת כל אדם ואולי צ"ל כ"ע:

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה י:
ו ב מיי' שם הל' ו:
ז ג מיי' פרק ג מהל' מחוסרי כפרה הל' ב:
ח ד מיי' פט"ו מהל' שגגות הל' ט:

רבינו חננאל

יחיד נשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצו' צבור בעבוד' כוכבים מנ"ל א) אמר קרא ואם נפש: כדתניא רבי אומר לפי שמצינו בעבודת כוכבים שחלק הכתוב בין מרובין ליחידין מרובין בסייף לפיכך ממונם אבד פירוש אנשי עיר הנדחת. יחידין בסקילה לפיכך ממונם פלט יכול נחלוק בקרבנותיהם [ת"ל תורה אחת] פי' בשגגת מעשה לחודה בלא הוראה שוה דכל חד וחד בין יחיד בין רבים מייתי שעירה. ופירשנו בפרק הא' של זו המסכת כי כל ישראל אם עשו בלא הוראה כל חד וחד מייתי קרבן יחיד והיינו דקא (סמיך) [משוי להון] הכא. אבל בענין הוראת ב"ד לא מיירי כלל: מתקיף לה רב חלקי' מהגרוניא. ס"א רב חייא מהגרוניא אלא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת הא לאו הכי הוה אמינא חלוקין הן וכי שגגו רבים במעשה בלא הוראה קרבנם חלוק מהיחיד. דבר זה אי אפשר על הדעת שאין שום קרבן שיחייבו בו מאי נייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתי ליה פירוש בהוראה. נייתו פר ושעיר צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו להו. פירוש בהוראה. לייתו שעיר. פי' דעדיף משעירה. כדמפרש בספרא דשעירה לא אתיי' קרבן צבור. נשיא בשאר מצות הוא דמייתי ליה. פירוש בשגגת מעשה לחודיה. מאי אייתר לך שעירה יחיד נמי קרבנו. ומהדרינן אצטריך סד"א צבור בעבודת כוכבים. פירוש בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת הני דעבוד בשגגת מעשה [לייתו אפכא] פירוש לייתו שעיר לעולה ופר לחטאת (וצבו') [א"נ] צריכין קרבן אחר ואין להם תקנה קמ"ל: אמר ברוך ראיתי שכתב רב האי גאון זצ"ל אנו אומרים כי מדרש רבי בענין תורה אחת לא יתכן שהרי חלק הכתוב בין מרובין ליחידים גם בקרבן עבודת כוכבים שהרי יחידים מביאין שעירה וצבור שהן ב"ד מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת. וכיון שפירש הכתוב וחלק לא הוה סלקא אדעתין שחייבין אנו לחלוק חלוקה אחרת כדי שיהא צריך לאשמעינן תורה אחת. ור' נסים ב"ר יעקב זצ"ל אתקפה ופירשה באנפא אחרינא כתבנוהי בתחלת פירוש דיבמות. ובין מר ובין מר לא עיילי סוגיא דשמעתא דלא סברי דאיכא הפרש ברבים בין הוראה בשגגת מעשה ובין מעשה לחודה ואי אפשר לדמויי קרבן צבור לעיר הנדחת. ב) דקרבן צבור לא אתי עד דעבדי רוב הקהל. ואפי' לר' יהודה ור' שמעון [עד דעבד שבט א'] וקים לן בתחילת סנהדרין בין לר' יאשיה בין לר' יונתן דכל השבט שהודח לא עבדינן יתיה עיר הנדחת. כמה פרכי איכא ג) (דבדידן למרי ליכא מאי) הוא והמכשלה הזאת תחת ידך ד) אקשי'

א) ג"' רבינו כאן כסגי' ביבמות ע"ש וחסר כמה מלות בדברי רבינו אחר מלת נפש. ב) עי' ברי"ף בפ"ק דיבמות. ג) אולי צ"ל דבכגון דין למרי תלמודא. ד) עי' גיטין דף מג וש"מ.

עבודות אני נותן לכם שנאמר [1]וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה: ת"ר [2]אשר נשיא יחטא [א]אמר ריב"ז אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו אם נשיא שלו מביא קרבן צריך אתה לומר מהו הדיוט ואם על שגגתו מביא קרבן צריך אתה לומר מהו זדונו מתקיף לה רבא בריה דרבה אלא מעתה דכתי' [3]ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ובירבעם בן נבט דכתיב ביה [4]אשר חטא ואשר החטיא הכי נמי דאשרי הדור הוא שאני הכא דשני קרא בדבוריה דרש רב נחמן בר רב חסדא מאי דכתיב [5]יש הבל אשר נעשה על הארץ וגו' אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים של עולם הבא בעולם הזה אוי להם לרשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים של עולם הבא בעולם הזה אמר רבא אטו צדיקי אי אכלי תרי עלמי מי סני להו אלא אמר רבא אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים של עולם הזה בעולם הזה אוי להם לרשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים של עולם הזה בעולם הזה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אתו לקמיה דרבא אמר להו אוקימתון מסכתא פלן ומסכתא פלן אמרו ליה אין איעתריתו פורתא אמרו ליה אין דזבנן קטינא דארעא קרי עלייהו אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הזה [ב]אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב [6]כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה זה שאכלו לשום מצוה צדיקים ילכו בם וזה שאכלו לשום אכילה גסה ופושעים יכשלו בם א"ל ריש לקיש רשע קרית ליה נהי דלא עביד מצוה מן המובחר פסח מי לא קאכיל אלא משל לשני בני אדם זה אשתו ואחותו עמו בבית וזה אשתו ואחותו עמו בבית אחד נזדמנה לו אשתו ואחד נזדמנה לו אחותו זה שנזדמנה לו אשתו צדיקים ילכו בם וזה שנזדמנה לו אחותו ופושעים יכשלו בם מי דמי אנן קאמרינן חדא דרך והכא שני דרכים אלא משל ללוט ושתי בנותיו הן שנתכוונו לשם מצוה צדיקים ילכו בם הוא שנתכוון לשם עבירה ופושעים יכשלו בם ודלמא הוא נמי לשם מצוה הוא מכוון א"ר יוחנן כל הפסוק הזה לשם עבירה נאמר [7]וישא לוט [8]ותשא אשת אדניו את עיניה את עיניו [9]ויאמר שמשון [וגו'] אותה קח לי כי היא ישרה בעיני [10]וירא אותה שכם בן חמור את כל ככר הירדן [11]כי בעד אשה זונה עד ככר לחם כי כלה משקה [12]אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי והא מינם תנא משום רבי יוסי בר רבי חוני למה נקוד על וי"ו שבקומה של בכירה לומר לך שבשכבה לא ידע אבל בקומה ידע ומאי ה"ל למעבד מאי דהוה הוה נפקא מינה דלפניא אחרינא לא איבעי ליה למישתי דרש [ג]רבה מאי דכתיב [13]אח נפשע מקרית עוז ומדינים כבריח ארמון אח נפשע מקרית עוז זה לוט שפירש מאברהם ומדינים כבריח ארמון שהטיל מדינים בין ישראל לעמון שנאמר [14]לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' [ד]דרש רבא ואיתימא ר' יצחק מאי דכתיב [15]לתאוה יבקש נפרד (ו)בכל תושיה יתגלע לתאוה יבקש נפרד זה לוט שנפרד מאברהם (ו)בכל תושיה יתגלע שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות [ה][א]דתנן עמוני ומואבי אסורין איסור עולם [ו]ואמר עולא תמר זנתה וזמרי זינה תמר זנתה יצאו ממנה מלכים ונביאים זימרי זינה נפלו כמה רבבות מישראל [ז]אמר רב נחמן בר יצחק גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה שנאמר [16]תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך מאן [ח]נינהו נשים באהל שרה רבקה רחל ולאה איני [ט]והאמר רב יהודה אמר רב [ב]לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה אימא כמצוה שלא לשמה [י]אמר רבי יוחנן שבע בעילות בעל אותו רשע באותה שעה שנאמר [17]בין רגליה כרע נפל שכב וגו' והא קא מיתהניא מעבירה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אפילו טובתם של רשעים רעה היא אצל צדיקים [כ]אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצתה ממנו רות דאמר רבי יוסי ברבי חנינא [ל]רות בת בנו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב [מ]א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין שאין הקב"ה מקפח אפילו שכר שיחה נאה מהכא דאילו בכירה דקרייה מואב אמר ליה רחמנא למשה [18]אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה

הוא

עבדות אני נותן לכם. שהשררות עבדות היא לו לאדם לפי שמוטל עליו עול רבים: **אשר.** כמו אשרי: **צריך אתה לומר מהו הדיוט.** בתמיה. כלומר אם המלך שאין לבו כפוף מרגיש ומביא קרבן על שגגתו כ"ש שהדיוטות מרגישין שלבם כפופים: **מהו על זדונו.** בתמיה. כלומר אם על שגגתו מרגיש כ"ש שמרגיש על זדונו וחוזר בתשובה: **שאני הכא דשני קרא בדבוריה.** דבאידך כתיב אם כל עדת ישראל ישגו [נ] אם הכהן המשיח [נ] אם נפש [נ] והכא כתיב אשר נשיא יחטא ודאי אשרי משמע: **אשריהם לצדיקים.** כלומר אשרי הצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הבא בעולם הזה כלומר שמגיע אליהם צרות לצדיקים בעולם הזה כדרך שמגיע לרשעים בעוה"ב: **אוי.** כמו ווי. דהכא לא כתיב אשר דמשמע אוי להם לרשעים שמגיע אליהם טובות בעולם הזה כדרך שמגיע טובות לצדיקים בעולם הבא דרעה היא לרשעים כדכתיב ומשלם לשונאיו אל פניו וגו' (דברים ז): **צדיקים אי אכלי תרי עלמי מי סני להו.** מי שנאוי הוא להם [כלומר כלום רע להם] לצדיקים שאוכלים שני עולמות שיש להם טובה בעוה"ז ובעוה"ב: **אלא אמר רבא אשריהם לצדיקים שמגיע להם.** טובות כמעשה הרשעים שבעוה"ז שיש להם טובה כדכתיב ומשלם לשונאיו דכך מגיע לצדיקים בעוה"ז אשריהם שיש להם טובה בעולם הזה ולעוה"ב: **ואוי להם לרשעים שמגיע להם.** צרות כמעשה הצדיקים שבעולם הזה [דמשמע שבאים עליהם צרות כמו שבאים על הצדיקים בעוה"ז] דהקב"ה עושה כדי לגבות [חובם] מהצדיקים בעוה"ז כדי שיהא להם שכר טוב בעוה"ב דכך מגיע צרות לרשעים בעוה"ז אוי להם שאין להם טובה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא: **אוקימתון מסכתא פלן.** כלומר יש לכם מסכתא סדורה בפיכם מסכתא פלוני ופלוני: **איעתריתו פורתא.** כלומר יש לכם עושר ואין לכם לטרוח אחר מזונות ויש לכם פנאי לעסוק תדיר בתורה: **אמרו לו אין דזבנן.** לכל חד וחד מינן קטינא דארעא ומתזנינן מינה ברווחא: **קרי עלייהו אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעוה"ז.** דאכלי צדיקים תרי עלמי: **לשם אכילה גסה.** שלא לשום מצוה אלא נתכוין לאוכלו לשם קנוח סעודה: **מי דמי אנן קאמרינן חד דרך.** דזה ילך בה וזה יכשל בה: **והכא שני דרכים.** דלזה נזדמנה לו אשתו ולזה נזדמנה לו אחותו: **נפשע.** נמרד שמרד בו שפירש ממנו: **מקרית עוז.** עוז כמו עז אברהם כדכתיב אל צור חוצבתם (ישעיה נא): **שהטיל מדינים.** בינו ובין בני ישראל כבריחים שנועלים שהחיצונים אינם יכולין ליכנס לפנים וכך אין עמוני ומואבי יכולין להתערב בישראל דכתיב [ס] לא יבא עמוני ומואבי: **לתאוה.** של עבירה יבקש נפרד: **זה לוט.** דכתיב ביה [ע] ויפרדו איש מעל אחיו: **יתגלע.** כמו לפני התגלע (משלי יז) לשון גלוי: **תמר זנתה.** ונתכוונה לשום מצוה כדי להעמיד זרע מן הצדיקים כדכתיב [פ] כי ראתה כי גדל שלה: **וזמרי זינה.** ונתכוון לשם עבירה: מדקאמר גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה מכלל דמצוה שלא לשמה גריעותא הוא והא אמר רב יהודה וכו': **אלא אימא גדולה עבירה לשמה.** כלומר לשום מצוה כמצוה שלא לשמה: **בין רגליה כרע נפל שכב בין רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדוד.** הרי שבעה: נתכוונה לשם מצוה כדי להתיש כחו ותהא יכולה להורגו: **מ"ב קרבנות.** ג"פ ז' מזבחות פר ואיל במזבח: **יצאה ממנו רות.** שיצא ממנה דוד שריוה להקב"ה בשירות ובתשבחות (ברכות ז: ב"ב יד:): **דקרייה מואב.** משמע מאבי:

בן

עין משפט
נר מצוה

א [מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' יח טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ב]:

ט ב מיי' פ"ג מהל' ת"ת הלכה ה ופ"י מהל' תשובה הלכה ה סמג עשין יב טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף כ:

רבינו חננאל

דכולי עלמא מיהת הני קראי. פירוש הכתובין בפרשת שלח לך וכי תשגו וגו' בעבודת כוכבים הוא דכתיב מנא לן אמר רבא ואיתימא ר' יהושע בן לוי ואמרי לה כדי בלא חכם (סבר) [אחר] אמר קרא וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה. איזו היא מצוה ששקולה כנגד כל המצות כולן הוי אומר זו עבודת כוכבים התם תניא בספרי אשר דבר ה' אל משה מנין אתה אומר שכל המודה בעבודת כוכבים כופר בעשרת הדברות ת"ל אשר דבר ה'. ולהלן הוא אומר וידבר אלהים. אחת דבר. הלא כה דברי כאש. מנין אף במה שנצטווה משה ת"ל את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה. מנין אף במה שנצטוו הנביאים ת"ל מן היום אשר צוה ה'. מנין אף במה שנצטוו האבות ת"ל והלאה לדורותיכם. ומהיכן מתחיל המקום לצוות האבות. שנאמר ויצו ה' אלהים על האדם. (מנין) [מגיד] הכתוב שכל המודה בעבודת כוכבים כופר בעשרת הדברות. ובמה שנצטווה משה ובמה שנצטוו הנביאים ובמה שנצטוו האבות: [דבי רבי] תנא את כל אשר [צוה ה' אליכם ביד משה וכתיב אשר] דבר ה' אל משה. איזו היא מצוה שהיא בדבורו של הקב"ה וצוה על ידי משה הוי אומר זו עבודת כוכבים פירוש דכתיב לא יהיה לך: דבי רבי ישמעאל תנא (שייך לדף ח ע"ב) למן היום אשר צוה ה' והלאה איזו היא מצוה שהיא נאמרת תחלה הוי אומר זו עבודת כוכבים. פירוש תחלת עשרת הדברות. ודחי' הא. דהא תניא י' מצות נצטוו ישראל במרה וכו' כדאיתא בפרק ד' מיתות אלמא אחרים קדמי. ואסיק' [אלא] מחוורתא (חדא דהנך) [כדשנינן] מעיקרא: מתני' אין חייבין. פירוש ב"ד על עשה ועל לא תעשה שבמקדש. פי' עשה כשנטמא בעזרה לא תעשה כשנטמא בחוץ. כאשר מפורש בפרק ידיעות הטומאה מאי טעמא אין חייבין והא איכא כרת משום דליתא בקבועה וכל מה דליתיה בקבועה לא מחייבי ביה צבור דאין צבור עני. ותו דנפש כתיב כהו. ואין שום אדם מביא אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש אבל בית דין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבנדה וכל אדם מביא עליהן אשם תלוי דהא איתא בקבועה ומפורש בספרא ובתוספתא מאי טעמא דמחייבי על עשה שבנדה וכבר ביארנום בפרק ידיעות הטומאה: איזו היא מצות עשה שבנדה. פרוש מן הנדה פי' כשנודע לו (בפנים) [בכניסה] איזו היא מצות לא תעשה אל תבוא על הנדה. פירוש כשידע קודם ביאתו: מנא הני מילי. פי' דאין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש. א"ר יצחק בר אבדימי נאמר באשם תלוי ולא ידע ואשם ונאמר בצבור אשר לא תעשנה בשגגה ואשם [א] מה צבור בקבוע אף אשם תלוי בקבוע. פי' מה קרבן צבור אינו בא אלא בקבוע אף אשם תלוי אינו בא אלא [על] חטא שודאי בקבוע. אקשינן אי הכי עולה ויורד נמי דהא כתיב והיה כי יאשם לאחת מאלה וגו' כלומר יכולין אנו ללמוד מיאשם דכתיב גבי עולה ויורד דלהכי אתא לומר לך דאתי אשם תלוי שלא בקבוע. ודחינן דנין אשמו מאשם ואין דנין אשם מיאשם. ודחינן האי סברא מאי נפקא מינה כלומר אין הפרש למדרש בין יאשם לאשמו דהא תנא דבי ר' ישמעאל ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה וזו היא ביאה. וכבר פירש' הא דר' ישמעאל בתחלת יבמות ובכמה מקומות וזולתו יבוקש משם. ועוד יש לנו אשם בהדיא. דכתיב גבי טומאת מקדש וקדשיו והוא ידע ואשם. אלא [ב] אמר רב פפא דנין אשם מצות ה' מואשמו מצות ה'. פי' גבי צבור כתיב אחת מכל מצות ה' וכתיב נמי הכי באשם תלוי. ואקשינן לרב פפא נגמר ואשם נשיאות עון מואשם נשיאות עון. פי' גבי עולה ויורד כתיב אם לא יגיד ונשא עונו [ובאשם תלוי כתיב ולא ידע ואשם ונשא עונו] ואסיקנא משמיה דרב נחמן בר יצחק דנין אשם מצות אשר לא תעשינה. מאשם מצות אשר לא תעשינה. פי' תלתיהו כתיבי בצבור. וכתיבי באשם תלוי ואל יוכיחו שמיעת קול וטומאת מקדש דלא כתיב בהו כל הני. [ג] ובתחלת פרק איזהו מקומן של זבחים (דף מח) ילפינן דאין מביאין אשם תלוי על טומאת מקדש וקדשיו מגזרה שוה: מתני' אין חייבין. פי' ב"ד (ומשיח) על שמיעת הקול. פירוש אם הורו בהיתירה. ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו. פי' דאין צבור בעולה

תוספות הרא"ש

ואחד אכלו אכילה גסה. פרש"י ז"ל [לשם אכילה גסה] שלא נתכוון לאכלו לשם מצוה אלא נתכוון לאכול בקנוח סעודה (לשם אכילה גסה). ופירושו אינו מובן דבמאי פשע אי כמה שאכל בקנוח סעודה זו היא עיקר מצותו שיהא נאכל על השבע. ועוד מאי דקאמר לשם אכילה גסה אם הוא שבע כ"כ שהאכילה גס היא לו מה לו להזכיר לשם אכילה גסה. ואם הוא תאב לאכלו ואכל שלא לשם מצוה לימא ואחד אכלו שלא לשם מצוה. אלא נראה לפרש כפשוטו שאכלו לאחר שהיה שבע כ"כ שאינו נהנה כלל מאותה אכילה אע"פ שדרכו להיות נאכל על השבע היינו משום דכתיב למשחה כדרך שהמלכים אוכלים שמביאין התפנוקין הטובים בקינוח סעודה לפי שכבר שבעו משאר מאכלים ונפשם קצה בהם אלא שנהנים ממאכלים הטובים באחרונה. אבל אין לאכול קדשים אחר השבע כ"כ שאין נפשו נהנה מהם שאין זה למשחה. ומ"מ פריך שפיר נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהא עביד דמקריא שפיר אכילה אע"פ שאינו נהנה מהם. והא דאמרינן האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור אלמא דלא מקריא אכילה כלל היינו כשהוא שבע כ"כ שמאכל כואב לו מרוב שבעו: **לתאוה יבקש נפרד זה לוט שנפרד מאברהם.** אע"פ שלא נפרד עד שאמר לו אברהם כיון שמריבה זו באה מחמת הרועים הי"ל למחות שלא ירבו עוד ללמדך שהיה תאב להפרידו וכיון שפתח לו אברהם מיד נפרד ממנו ומתוך זה נתגלה קלונו שאם נשאר אצל אברהם לא בא תקלה זו ע"י. הרמ"ה ז"ל: **גדולה** עבירה לשמה מה שנבעלה יעל לסיסרא לא להנאתה כיונה אלא לחשש כוחו שירדו ויהרגנוהו אבל בעילות האמהות להנאתן הלכך קרי להו מצוה שלא לשמה:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא דב"ק פ"ז ה"ב], **ב)** נזיר כג., **ג)** [בנזיר כג. איתא רבא], **ד)** נזיר כג:, **ה)** שם יבמות עו:, **ו)** נזיר כג:, **ז)** [נזיר כג: ע"ש], **ח)** [סנהדרין קה: ע"ש], **ט)** פסחים נ: נזיר כג: סוטה כב: מז. סנהדרין קה: ערכין טז:, **י)** [יבמות קג. נזיר כג:], **כ)** [צ"ל גופא אמר רב יהודה כו' וכ"א בנזיר], **ל)** [נזיר כג: ע"ש סוטה מז. ע"ש סנהדרין קה: ע"ש], **מ)** ב"ק לח: נזיר כג:, **נ)** [ויקרא ד], **ס)** [דברים כג], **ע)** [בראשית יג], **פ)** [בראשית לח],

תורה אור השלם

1. וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו לֵאמֹר אִם הַיּוֹם תִּהְיֶה עֶבֶד לָעָם הַזֶּה וַעֲבַדְתָּם וַעֲנִיתָם וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם דְּבָרִים טוֹבִים וְהָיוּ לְךָ עֲבָדִים כָּל הַיָּמִים: מלכים א יב ז
2. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב
3. וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקֹּדֶשׁ יְשַׁלֵּם וְאֶת חֲמִישִׁתוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לַכֹּהֵן וְהַכֹּהֵן יְכַפֵּר עָלָיו בְּאֵיל הָאָשָׁם וְנִסְלַח לוֹ: ויקרא ה טז
4. וְיִתֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל בִּגְלַל חַטֹּאות יָרָבְעָם אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל: מלכים א יד טז
5. יֶשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים וְיֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים אָמַרְתִּי שֶׁגַּם זֶה הָבֶל: קהלת ח יד
6. מִי חָכָם וְיָבֵן אֵלֶּה נָבוֹן וְיֵדָעֵם כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי יְיָ וְצַדִּקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם: הושע יד י
7. וַיִּשָּׂא לוֹט אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת כָּל כִּכַּר הַיַּרְדֵּן כִּי כֻלָּהּ מַשְׁקֶה לִפְנֵי שַׁחֵת יְיָ אֶת סְדֹם וְאֶת עֲמֹרָה כְּגַן יְיָ כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בֹּאֲכָה צֹעַר: בראשית יג י
8. וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת אֲדֹנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שִׁכְבָה עִמִּי: בראשית לט ז
9. וַיֹּאמֶר לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ הַאֵין בִּבְנוֹת אַחֶיךָ וּבְכָל עַמִּי אִשָּׁה כִּי אַתָּה הוֹלֵךְ לָקַחַת אִשָּׁה מִפְּלִשְׁתִּים הָעֲרֵלִים וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אֶל אָבִיו אוֹתָהּ קַח לִי כִּי הִיא יָשְׁרָה בְעֵינָי: שופטים יד ג
10. וַיַּרְא אֹתָהּ שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר הַחִוִּי נְשִׂיא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ וַיְעַנֶּהָ: בראשית לד ב
11. כִּי בְעַד אִשָּׁה זוֹנָה עַד כִּכַּר לָחֶם וְאֵשֶׁת אִישׁ נֶפֶשׁ יְקָרָה תָצוּד: משלי ו כו
12. כִּי זָנְתָה אִמָּם הֹבִישָׁה הוֹרָתָם כִּי אָמְרָה אֵלְכָה אַחֲרֵי מְאַהֲבַי נֹתְנֵי לַחְמִי וּמֵימַי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי שַׁמְנִי וְשִׁקּוּיָי: הושע ב ז
13. אָח נִפְשָׁע מִקִּרְיַת עֹז וּמִדְיָנִים כִּבְרִיחַ אַרְמוֹן: משלי יח יט
14. לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְיָ גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְיָ עַד עוֹלָם: דברים כג ד
15. לְתַאֲוָה יְבַקֵּשׁ נִפְרָד בְּכָל תּוּשִׁיָּה יִתְגַּלָּע: משלי יח א
16. תְּבֹרַךְ מִנָּשִׁים יָעֵל אֵשֶׁת חֶבֶר הַקֵּינִי מִנָּשִׁים בָּאֹהֶל תְּבֹרָךְ: שופטים ה כד
17. בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל שָׁכָב בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפָל בַּאֲשֶׁר כָּרַע שָׁם נָפַל שָׁדוּד: שופטים ה כז
18. וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי אַל תָּצַר אֶת מוֹאָב וְאַל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא אֶתֵּן לְךָ מֵאַרְצוֹ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נָתַתִּי אֶת עָר יְרֻשָּׁה: דברים ב ט

א) גי' רבינו נכונה. ב) וכ"ה בתוס' הרא"ש. ג) זה לא נמצא שם בהדיא רק בכריתות דף כ"ז ע"ב ילפינן בג"ש מלות מלות מחטאת חלב דלאין אשם תלוי בא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ואולי כוונת רבינו דאף דלענין גופא ילפינן בג"ש מחטאת יחיד מ"מ ילפינן בג"ש לאשם תלוי משום דבזבחים שם דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בג"ש ועדיין צ"ע.

מוסף רש"י

אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו. שנותן לב להביא כפרה על שגגתו, קל וחומר שמתחרט על זדונותיו (ויקרא ד כב). **לשם אכילה גסה.** מחמת תאוה שאכלו ברעבון (נזיר כג.). **אנן קאמרינן חדא דרך.** דכמה לכך הולך אחד ונכשל אחד, **והכא שני דרכים.** אשתו ואחותו, דלזה נזדמנה לו אשתו ולזה אחותו (שם). **כל הפסוק הזה לשם עבירה נאמר.** ולכך אי אתה יכול לדונו לכף זכות (שם). **זה לוט שפירש מאברהם.** אח נפשע זה לוט שנקרא אח לאברהם כדכתיב (בראשית יג) כי אנשים אחים אנחנו, מקרית עוז זה אברהם כדכתיב (ישעיה נא) הביטו אל צור חוצבתם (נזיר כג.). **ומדינים כבריח ארמון.** בשביל שהטיל מריבה בינו ובין אברהם, כדכתיב אל נא תהי מריבה, גרם לו שנפרדו זה מזה ונעשו זה כנגד זה כבריחים שנועלין לארמון, שאין החיצונים יכולים להיכנס בתוכו, כן נעשו עמונים ומואבים שאין מותרין לבא בקהל ישראל, כדכתיב לא יבא עמוני ומואבי (שם כג.). **לתאוה יבקש נפרד.** לדבר עבירה יבקש מי שנפרד, ואיזה זה לוט שנפרד מעל אברהם, כדכתיב (בראשית יג) ויפרדו איש מעל אחיו, וסמיך ליה ויסע לוט מקדם, שהוא נפרד תחילה (שם). **בכל תושיה יתגלע.** ובתושיה לא נאמר אלא ובכל תושיה, לומר לך שנתגלע קלונו בשתי תורות, דתורה נקראת תושיה, דכתיב (ישעיה כח) הפליא עצה הגדיל תושיה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, בתורה שבכתב בבתי כנסיות, כדכתיב לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה', בתורה שבעל פה בבתי מדרשות, כדתנן עמוני ומואבי אסורין כו'. יתגלע, כמו (משלי יז) ולפני התגלע הריב נטוש, שהוא לשון גילוי, דגרסינן במסכת סנהדרין (ז:) קודם שנגלה לך הריב (נזיר שם). **תמר זינתה.** ונתכוונה לשם מצוה, כדי להעמיד זרע כדכתיב (בראשית לח) כי ראתה כי גדל שלה, **וזמרי זינה.** ונתכוון לשם עבירה (נזיר שם). **יצאו ממנה מלכים ונביאים.** מלכים מדוד ונביאים מישעיה, כדאמר מר (סוטה י.) אמוץ ואמציה אחים היו, וגמירי כל מקום שהוזכר הכתוב נביא ושם אביו בנביאות בידוע שהוא נביא בן נביא (נזיר שם). **גדולה עבירה לשמה.** כלומר לשם מצוה (שם). **תבורך מנשים יעל.** כלומר מאותן נשים שמצינו בהן שעשו מצות שלא לשמה וכולן נאמר בהן אהל (שם). **תבורך.** על שעשתה עבירה לשמה כדי להתיש כחו של אותו רשע כדי שתהא יכולה להורגו (שם). **שרה רבקה רחל ולאה.** שרה ורבקה דכתיב ויביאה יצחק האהלה שרה אמו וגו' רחל ולאה דכתיב ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל (סנהדרין קה:). או: שרה רחל ולאה שאמרו לבעליהן לבא אל שפחתן ולא לשם מצוה נתכוונו אלא כדי שמתקנאות זו בזו, רחל באחותה ושרה ולאה באמהות, וכולן נאמר בהן אהל כדכתיבי קראי (נזיר שם). **שמתוך שלא לשמה בא לשמה.** אלמא דמצוה שלא לשמה חשיבי לצדדי מצוה היא מגילה, ולא אמרת דעבירה לשמה גדולה הימנה (שם). **אימא כמצוה שלא לשמה. שבע בעילות.** בין כריעה ונפילה ושכיבה את בהו שבע בהאי קרא (שם). **בין רגליה.** בין ירכותיה שבא עליה סיסרא ונתכוונה כדי ליגעו (יבמות קג.). **רעה היא אצל צדיקים.** שטובתם הרשעים וקנאה נפש לדיק בהנאתן, הלכך לאו הנאה היא (שם) או: דהטיל בה אותו רשע זוהמא, דאמר מר (יבמות קג:) בשעה שבא נחש כו' (נזיר שם). **מ"ב קרבנות.** משבע מזבחות שערך בג' מקומות ועל כל אחד ואחד העלה פר ואיל, שהם י"ד לכל מעמד ומעמד, וג' פעמים י"ד עולין מ"ב, וקרבנותיו של בלק היו שלא לשם מצוה (שם). **זכה ויצתה ממנו רות.** שיצא ממנה דוד שריוה להקב"ה בשירות ובתשבחות (שם) או: שיצאו ממנה דוד ושלמה שהרבו להקריב קרבנות (סוטה מז.). **דקרייה מואב.** לשון פריצות, שהוא מאביה (ב"ק לח:).

הוא דלא הא צעורי צערינהו ואילו צעירה דקרייה בן עמי א"ל [1]אל תצורם ואל תתגר בם כלל אפילו צעורי לא א)א"ר חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה זכתה וקדמתה ארבע דורות למלכות ב)תנו רבנן [2]מעם הארץ פרט למשיח מעם הארץ פרט לנשיא והלא כבר יצאו משיח לידון בפר נשיא לידון בשעיר שיכול משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פר על שגגת מעשה לחודיה מביא כשבה ושעירה ת"ל מעם הארץ פרט למשיח מעם הארץ פרט לנשיא תינח משיח אלא נשיא בשגגת מעשה הוא דמייתי אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן כגון שאכל כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואח"כ נודע לו סלקא דעתך אמינא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל הניחא לר"ש דאזל בתר ידיעה אלא לרבנן דאזלו בתר חטאה מאי איכא למימר אלא אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן [א]כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו ואח"כ נודע לו סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי כשבה או שעירה קמ"ל [ב]בעא מיניה רבא מרב נחמן נשיאות מהו שתפסיק היכי דמי כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר והשלימו התם הוא דלא מצטרף דאכליה פלגא כשהוא הדיוט ופלגא כשהוא נשיא אבל הכא דאידי ואידי כשהוא הדיוט אכליה מצטרף או דלמא לא שנא מאי תפשוט ליה מהא ג)דאמר עולא א"ר יוחנן [ג]אכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו הואיל ונדחה ידחה הכי השתא מומר [ד]לאו בר אתויי קרבן הוא האי בר אתויי קרבן הוא בעא מיניה רבי זירא מרב ששת אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו על ספקו מהו אליבא דרבנן דאזלי בתר חטאה לא תבעי לך [ה]דמייתי אשם תלוי אלא כי תבעי לך אליבא דרבי שמעון מדאשתני לודאי אשתני לספק או דלמא כי אשתני לודאי דאשתני קרבן דידיה אבל הכא דלא אשתני קרבן דידיה אימא לייתי אשם תלוי תיקו ד)ת"ר מעם הארץ ה)פרט למומר ו)ר"ש בר יוסי אומר משום ר"ש [3]אשר לא תעשינה בשגגה ואשם [ו]השב בידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב בידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו מאי בינייהו א"ר המנונא מומר לאכול חלב ומביא קרבן על הדם איכא בינייהו מ"ס כיון דמומר לאכול חלב לדם נמי מומר הוי ומ"ס [ז]לדם מיהא שב בידיעתו הוא והא רבא אמר דכולי עלמא מומר לאכול חלב לא הוי מומר לדם אלא הכא באוכל נבלה לתאבון ונתחלף לו בשומן ואכלו קמיפלגי מר סבר [ח]כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ומ"ס כיון דאילו אשכח היתרא לא אכיל איסורא לאו מומר הוא תנו רבנן ז)אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים ושתה יין נסך ח)רבי יהודה אומר אף הלובש כלאים אמר מר אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אוכל נבילות כו' מאי קאמר אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ה"ק [ט]אכל חלב לתאבון הרי זה מומר [י]להכעיס הרי זה ט)צדוקי ואיזהו מומר דבסתמו צדוקי הוי אומר אוכל י)נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך רבי יוסי ברבי יהודה אומר [כ]אף הלובש כלאים מאי איכא בינייהו כלאים דרבנן מר סבר מדאורייתא הוי מומר דרבנן לא הוי מומר ומר סבר כלאים כיון דמפרסם אסוריה אפי' בדרבנן הוי מומר כ)פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לתאבון מומר להכעיס צדוקי וחד אמר להכעיס נמי מומר אלא איזהו צדוקי [ל]כל העובד עבודת כוכבים מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד ה"ז מומר והא הכא דלהכעיס הוא וקא קרי ליה מומר התם דאמר אטעום טעם דאיסורא: ואיזהו נשיא זה מלך כו': ל)תנו רבנן נשיא יכול נשיא שבט כנחשון בן עמינדב ת"ל [3]מכל מצות ה' אלהיו ולהלן הוא אומר [4]למען ילמד ליראה את ה' אלהיו

מה

בן עמי. בלשון נקיה הוא דלא רצתה להודיע דמאביה נתעברה: **אמר אל תצורם ואל תתגר בם.** ומדלא כתיבא בהו מלחמה ש"מ דאפילו צערא לא ליעבד להם. ולא עוד אפילו בכירה דקריתיה אב הכתוב פירסמה דכתיב (בראשית יט) ותשכב את אביה ובצעירה כתיב ותשכב עמו מ): **וקדמתה ארבע דורות.** בישראל עובד ישי דוד שלמה ואילו לצעירה לא הוה בישראל עד רחבעם בן שלמה דהוה ליה מנעמה העמונית: **ת"ר ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ.** ולא כל ע"ה פרט למשיח דמשמע דלא יביא כשבה או שעירה כיחיד: **למה לי מעם הארץ.** למעוטי הני והלא כבר יצא משיח מכלל יחיד לידון בפר ונשיא יצא מכלל יחיד לידון בשעיר: **שיכול.** כלומר אילו לא נאמר מעם הארץ הייתי אומר משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה יביא פר ועל שגגת מעשה לחודיה יביא כשבה או שעירה כהדיוט: **ת"ל מעם הארץ פרט למשיח.** דאינו מביא בשגגת מעשה לחודה כלל והיינו דקאמרן בפרק דלעיל (דף ז:) יצא משיח שאין חטאו בשגגה דהיינו בשגגת מעשה: **אלא נשיא הא בשגגת מעשה הוא מייתי.** ומאי קא ממעט דקאמר מעם הארץ פרט לנשיא: **ס"ד אמינא.** הואיל וחטא כשהוא הדיוט נייתי כשבה או שעירה כהדיוט: **קמ"ל.** מעם הארץ פרט לנשיא דאינו מביא כשבה או שעירה: **אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה.** ומייתי ודאי כשבה או שעירה כדתנן ל) חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות: **מאי איכא למימר.** דמאי קא ממעט לנשיא דקתני פרט לנשיא: **ס"ד אמינא נצטרף.** חצי זית בתרא לחצי זית קמא ולייתי כשבה או שעירה: **קמ"ל.** מעם הארץ פרט לנשיא דכהאי גוונא לא מייתי כשבה או שעירה וכהאי גוונא נמי לא מייתי שעיר דהא לא מצטרפי כלל. והוא הדין דמצי למימר סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי שעיר אלא משום דקרא קא מישתעי בכשבה או שעירה: **כגון שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר.** מנשיאותו והשלימו: **אכל ספק חלב כשהוא הדיוט.** דקא סבור דשומן הוא: **ונתמנה ונודע לו על ספקו.** שנודע לו לאחר שנתמנה שספק חלב אכל: **מהו.** מי מייתי אשם תלוי או לא: **מדאישתני לודאי.** דקאמר ר' שמעון דקודם לכן היו שוגגים שלא ידעו אם אכלו כלל ובההוא ליכא אשם תלוי אם נודע להם משנתמנו פטורים לפי שנשתנה גופם דהשתא נתמנו ומדאישתנו לקרבן ודאי אישתנו נמי לקרבן ספק ופטור ואין מביאין אשם תלוי: **או דלמא כי אישתני לודאי.** היינו טעמא דר' שמעון דפטר משום דאישתני קרבן דידיה דכשהוא הדיוט מביא כשבה או שעירה והשתא כי נתמנה משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר: **אבל הכא.** כי נודע לו על ספק דנודע לו משנתמנה דספק חלב אכל: **דלא אישתני קרבן דידיה.** דעל ספק חטאת קבועה בין כשהוא הדיוט ובין כשהוא נשיא מביא אשם תלוי מודה רבי שמעון דמייתי אשם תלוי. תיקו: **מעם הארץ.** מביא קרבן ולא כל עם הארץ: **פרט למומר** ס). שאין מקבלין מידו: **אלא הכא באוכל נבילה לתאבון.** דכי אין לו בשר דהיתרא אוכל חלב ונבלה ונתחלף לו לזה חלב בשומן ואכלו דסבור דשומן הוא קא מיפלגי ולכשנודע לו דחלב הוא רוצה להקריב קרבן ת"ק סבר כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ואין מקבלין מידו ור"ש בר יוסי סבר כיון דבמזיד אי משכח היתרא לא אכיל איסורא שב מידיעתו קרינא ביה ולא מומר הוא ומקבלין מידו: קתני אכל חלב שחוטה זה מומר והדר תני איזהו מומר מאי קאמר: **להכעיס.** דאית ליה היתרא ואכיל איסורא: **הרי זה צדוקי** ע). פ) ושחיטתו לעבודת כוכבים: **אוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך.** הואיל והני אוכלין הוו דברים שהנפש קצה בהם ודאי להכעיס הוא עושה וסתמו צ) רע הוא: **ר' יוסי בר רבי יהודה אומר אף הלובש כלאים.** הרי זה מומר: **מאי איכא.** בין ת"ק לרבי יוסי בר רבי יהודה כיון דאמר ת"ק אכל חלב הרי זה מומר מה לי אוכל חלב מה לי לובש כלאים אידי ואידי דאורייתא ואסור: ת"ק סבר כלאים דאורייתא דומיא דחלב הוי מומר דהיינו ארוג ביה חוט של צמר וחוט של פשתים יחד על פני כולו: ור' יוסי סבר אף הלובש נמי כלאים דרבנן הוי מומר דהיינו או שוע או טווי או נוז דהכי מפרשי רבנן שעטנז שוע טווי ונוז כדאמרינן במסכת נדה (דף סא:) ורבנן גזור בחד מנייהו. שוע שמנפץ כאחת ועשה מהם לבד טווי שנטוה כאחת ותכף בו שתי תכיפות נוז שארוג אפי' חוט אחד של צמר בבגד פשתן או חוט אחד של פשתן בבגד צמר דכולהו אסור מדרבנן: **חד אמר.** האוכל חלב ונבילה לתאבון הרי זה מומר: **להכעיס.** דאית ליה היתרא ואפי' הכי אכיל איסורא צדוקי הוא ק): **אכל פרעוש או יתוש הרי זה מומר.** דהכא ודאי להכעיס קא עביד דלאו מידי דבר מיכל הוא וקתני הרי זה מומר ואינו צדוקי וקשיא למאן דאמר להכעיס צדוקי הוא: לעולם אימא לך להכעיס צדוקי הוא והכא היינו טעמא דהוי מומר ולא הוי צדוקי משום דקאמר בעינא למיטעם טעמא דאיסורא שתאב לטעום דבר אסור ולא להכעיס קא עביד:

מסורת הש"ס

א) נזיר כג: ב"ק לח: ע"ש, ב) ת"כ פ' ויקרא, ג) זבחים יט: כריתות ז. סנהדרין מז., ד) חולין ה: [שבת קסט.] יומא פ. לעיל ג., ה) [בס"א: למשומד, וכן להלן], ו) [שבועות כו:], ז) [תוספתא פרק א], ח) [צ"ל ר' יוסי בר' יהודה אומר], ט) בדפוס ווילנא הגירסא מין, וכן להלן, י) [עי' תוס' בכורות לג. ד"ה ויין נסך וע"ע תוספות בע"ז כו: שמפרשו נבילה שמתה מחמת חולי וטרפה שנשברה מפרקתה שמתה והולכת ואינה ראוי' לאכילה ע"ש ד"ה וחד אמר], כ) ע"ז כו:, ל) ת"כ פ' ויקרא, מ) "ולא עוד וכו' עמו" ליתא בס"א, נ) [לעיל י.], ס) בס"א: למשומד, וכן להלן, ע) בס"א: מין, וכן להלן, פ) בס"א נוסף: ומורידין אותו לבור, צ) בדפוס ווילנא הגירסא מין, ק) בס"א נוסף ימורידין אותו לבור,

תוספות הרא"ש

הבא ב"ע כגון שאכל חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואח"כ נודע לו מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל תינח לר"ש דאזיל בתר ידיעה הלכך פטור אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה גרידא אמאי פטור. הב"ע שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו בכדי אכילת פרס מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה דצרף אכילה בתרייתא בהדי אכילה קמייתא קמ"ל. ואיכא גירסא אחרת בספרים הב"ע כגון שאכל כזית חלב כשהוא נשיא ועבר ואח"כ נודע לו מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל. תינח לר"ש דאזיל בתר ידיעה הלכך לא יכול למפרך והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר דנשיא בכה"ג לאו בכלל חיובא דשעיר הוה ואצטריך ליה למעוטי מדין הדיוט דסד"א לייתי כשעת ידיעה. ואע"ג דחטא עד שלא נתמנה ונתמנה ונודע לו לא אזיל ר"ש בתר ידיעה להביא שעיר אע"ג דליכא קרא למעוטי אלא מסברא הוא דאית ליה [הכי] הכא (ה"נ) צריך קרא דהיכא דהוה חטאה וידיעה בתרי גווני מסתבר טפי לילך אחר ידיעה הגורמת הבאת קרבן להשוות קרבן זה לרוב צבור כגון אכל כשהוא נשיא ועבר ונודע לו דסד"א ניזל בתר ידיעה להביא כשבה או שעירה כרוב צבור להכי אצטריך קרא למעוטי. אבל אכל כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו מסברא לא אזלי' בתר ידיעה להביא קרבן נשיא. אלא לרבנן דאזלי בתר חטא דתנן כהן המשיח שחטא ואחר כך עבר ממשיחתו וכן נשיא שחטא ואח"כ עבר מנשיאתו משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר מאי איכא למימר כיון דנשיא בכלל חיובא דשעיר ל"ל למעוטי לנשיא ממעוטא דעם הארץ והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר. הב"ע שאכל חצי זית חלב כשהוא נשיא ועבר והשלימה בכדי אכילת פרס ונודע לו מהו דתימא כיון דלא השלים השעור כשהוא נשיא לא קרינן ביה אשר נשיא יחטא לצטרף חצי זית קמא בהדי חצי זית בתרא וליתי כשבה או שעירה כרוב צבור (דאיכא) [דליכא] למפרך והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר דבכה"ג לא יצא לידון בשעיר קמ"ל דפטור אף מכשבה או שעירה. וגירסא זו נראה עיקר דאמר א) נשיא יחטא משמע דאתי למעוטי כשאכל כשהוא נשיא וללישנא קמא במאי דבעי למימר מעיקרא אכל כשהוא הדיוט. ועוד דמסתברא דהא דאזיל ר"ש בתר ידיעה מסברא ידע ליה ולאו מקרא מדלא מייתי האי קרא למדרש טעמיה דר"ש: **ואיזה** מומר דבסתמא הוה מין אוכל נבלות כו'. פרש"י ז"ל כיון דאוכל דברים שאין הגוף נהנה בו וקשה תינח נבלות דאיכא למוקי בנבלות מוסרחות אבל טרפות מאי איכא למימר [ובפרש"י ז"ל לא הזכיר טרפות משמע דל"ג ליה (ברש"י שלנו כתוב טרפות). אלא יי"נ מאי איכא למימר. ומיהו יי"נ איכא לאוקמי ביין שנתנסך לעבודת כוכבים ולאו משום דאין הגוף תאב לו אלא כיון דפקר כולי האי לשתות יין שנתנסך לעבודת כוכבים. ומיהו קשה אפילו בנבלות סרוחות שקצים ורמשים אמאי הוי מין הא קתני לקמן אכל פרעוש אחד כו' אע"ג דאין הגוף מתאוה לו. וי"ל דלא אכל אלא פ"א כדקתני אכל פרעוש אחד דנפשו חומדת לטעום כל דבר ואפי' דבר איסור. אבל הכא דאתפקר כולי האי לאכול נבלות וטרפות תדיר בדבר

עין משפט
נר מצוה

י א ב מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה י:

יא ג מיי' שם פ"ג הל' ח ודלא כר"י ע"ש:

יב ד מיי' שם הלכה ז:

יג ה מיי' פט"ו שם הלכה י:

יד ו ז ח מיי' שם פ"ג הלכה ז ופרק ג מהל' מעשה קרבנות הל' ד:

טו ט י כ ל מיי' פ"ד מהל' רוצח הלכה י סמג לאוין קסג טוש"ע ח"מ סי' תכה סעיף ה וטור שו"ע יו"ד סי' קנח סעיף ב:

◆

תורה אור השלם

1. וְקָרַבְתָּ מוּל בְּנֵי עַמּוֹן אַל תְּצֻרֵם וְאַל תִּתְגָּר בָּם כִּי לֹא אֶתֵּן מֵאֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן לְךָ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נְתַתִּיהָ יְרֻשָּׁה: דברים ב יט
2. וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כז
3. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב
4. וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהָיו לִשְׁמֹר אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשֹׂתָם: דברים יז יט

◆

מוסף רש"י

הואיל ונדחה. הקרבן כשהמיר דתו, דאין מקבלין קרבן מן המומרים כדתניא מעם הארץ פרט למומר (סנהדרין מז.). **מעם הארץ.** מעם ולא כל עם, וגבי חטאת כתיב שבא על השוגג (חולין ה:). **פרט למומר.** דאינו במביא קרבן על שגגתו דאין מקבלין ממנו (לעיל ב.). **ר"ש בר יוסי אומר.** מכאן אתה למד, **אשר לא תעשינה בשגגה ואשם.** יסמיך ליה או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא אשמו, דמשמע אשר לא תעשינה אם היה יודע שהוא אסור, ושגגה היתה לו וחטא ואשם הוא יביא (חולין ה:) משמע שאילו ידע לא עשה אבל בשגגה עשה ואשם (יומא פ.). **השב מידיעתו.** הפורש ונבדל מתחלה ואין עובר אם היה יודע שהוא אסור, ובתו"כ גרס היושב, שאם היה יודע שהוא חלב היה יושב ומבטל מעבירה זו (חולין ה:). **לתאבון.** כשאין להם בשר, אבל אינו מופקר להיות איסור והיתר לפניו להניח היתר ולאכול איסור ואם עושין כן זה להכעיס (ע"ז כו:).

◆

רבינו חננאל

ויורד וה"ה למשיח ונשיא כיוצא בהן דברי ר' יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר נשיא חייב בכלן חוץ משמיעת הקול שהמלך לא מעיד ולא מעידין לו. כדמפרש בסנהדרין. וטעמיה דר' עקיבא במשיח מפרש במתניתא: מאי טעמא דר' יוסי הגלילי. פירוש בנשיא. אמר רב המנונא אמר קרא גבי שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו. והיה כי יאשם לאחת מאלה. כל שישנו באחת כלומר דמצווה על כל אחת ואחת ישנו (בכללן) [בכולן] נשיא הואיל ואינו בשמיעת הקול אינו באחרות. ודחינן אימא מתחייב באחת אע"פ שאינו מתחייב בכולן אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא. דתניא ר' ירמיה אומר נאמר ואם לא תגיע ידו ונאמר ואם לא תשיג ידו. מי שבאין לידי עניות ועשירות בנשיא הוא אומר מכל מצות:

(והשאר חסר חבל על דאבדין)

◆

תוספות הרא"ש (המשך)

שאין הגוף נהנה ודאי מין הוא. הרמ"ה ז"ל ב): רבי יהודה אומר אף (על הכלאים) [הלובש כלאים] פרש"י ז"ל דארישא קאי ואמר אף הלובש כלאים כמו אוכל חלב. והרמ"ה ז"ל פירש דאסיפא קאי [דהלובש כלאים בסתמא הוי מין כיון דלית ביה הנאה טפי מבשאר בגדים. ומסתברא כפרש"י ז"ל]: כלאים דרבנן כגון לבדים שהן שוע ואינו טווי וארוג דמדאורייתא לא הוה כלאים עד שיהא שוע כל אחד לבד וטווי כל אחד לבד ונוז דהיינו שזור כל אחד לבד ואח"כ ארוגו יחד. כפר"ת ועיקר ג): ת"ר יכול נשיא שבט כנחשון בן עמינדב ת"ל מכל מצות ה' אלהיו ולהלן הוא אומר למען ילמד ליראה את ה' אלהיו. הך ברייתא מפרשה למתניתין דקתני איזהו נשיא זה מלך שנאמר מכל מצות ה' [אלהיו] שאין גביו אלא ה' אלהיו. דלא תימא ממשמעות קרא דריש קמ"ל דלא דטובא קראי כתיבי ה' אלהיו ה' אלהיך אלהיכם ואחד מלך ואחד הדיוט במשמע. אלא מגזירה שוה דפרשת מלך קדריש:

א) אולי צ"ל תחטא מעם הארץ ולא נשיא כו': ב) כ"ה בס' ש"י: ג) עי' רא"ש פ"ט דנדה סי' ח: